

BISKUPSKI ŠTAP LUKE BARATINA, mletački rad s početka XVI. st. Zagreb, Riznica katedrale

RASPELO S RELIKVIJOM DRVA SV. KRIŽA, rad Jerolima Matova iz 1536. Dubrovnik, Riznica katedrale

Gaudencija u Osoru, vjerojatno rad domaćega majstora XV. st. u oblicima prijelaza iz gotike u renesansu. Istarskim se radovima smatraju i neke gotičke pokaznice i drugi crkv. predmeti iz XV. st., npr. pokaznice u Izoli u crkvi Sv. Maura (1444) i u crkvi Marijina uznesenja u Buzetu (iz 1453, dar Ivana iz Rijeke), te pokaznica preinačena u moćnik u Oprtlju. Iz XVI. st. potječu kalež, križ i pokaznica crkve Sv. Petra i Pavla u Humu, darovi župnika Ivana iz Huma (1539), pokaznica iz Pićna, datirana grbom biskupa Barba oko 1530–40, renesansna lađica (navicula) Sv. Gaudencija u Osoru približno iz istoga doba, te moćnik u Barbanu. Ciborij župne crkve u Medulinu vjerojatno je rad domaćih zlatara XV/XVI. st., isto tako kao i ciborij u Montiću, moćnik u Labinu i pokaznica u Draguču. U skupini moćnika novigradske crkve, koji se pripisuju istarskim majstorima, ističu se dva primjerka iz 1575. s moćima nevine djece i mučenika Audaksa. Jednake pečate imaju: kalež franjevačke crkve u Nerezinama, križ u Draguču, ciborij s grbom Molini u Labinu, lađice u Lindaru (1609) i Velom Lošinju. U prvim desetljećima XVII. st. nastalo je nekoliko vrsnih radova koji se smatraju djelima istarskih majstora. Kalež župne crkve u Trvižu ima pečate *ST* i *SB* te lik sjedeće životinje. Pečat *ST* i pečat životinje nalaze se i na svjetiljci bazilike u Poreču, samo pečat životinje na svjetiljci u Osoru, na kaležu i križu u Galižani, na kaležu u Lindaru, na lađici u Savičenti, na križu franjevačke crkve u Nerezinama, a pečati *ST* i *SB* s pečatom stojeće životinje na jednostavnom kaležu u Barbanu. Takav pečat stojeće životinje nalazi se i na ciboriju u Trvižu, koji je izradbom srodan trviškom kaležu (datira se također na poč. XVII. st.) te na ciboriju u Bermu koji se također ubraja u skupinu istarskih djela. Oko 1650. nastali su kadionica, lađica i pax crkve u Momjanu. U XVII/XVIII. st. datira se nekoliko vrsno izvedenih radova koji nose pečat: A-jabuka-P. Radovi s tim pečatom vrlo su česti u Istri, a zajedno s tim pečatom nalaze se na istim predmetima i neki pečati kojima su označeni radovi što se pripisuju domaćim majstorima. Datirani su predmeti: dvije svjetiljke u crkvi Servolo u Bujama (1698), dvije svjetiljke u Pićnu (1700. i 1702), dva svijećnjaka u Gračišću iz 1702. te svjetiljka u Valturi iz 1715. Od nedatiranih radova s tim su pečatom zanimljivi likovi svetaca i Majke Božje na antependiju porečke bazilike, okvir za kanonsku ploču u Bujama te kaleži u Pićnu i u Barbanu. Istome razdoblju pripadaju najvjerojatnije i radovi označeni pečatom: .L. - SAM. - .A. koji zajedno s pečatom A-jabuka-P dolazi na velikom okviru kanonske ploče u Bujama, a sam na križu u Ližnjanu, na kaležu u Bujama, na pokaznici i na križu u Valturi te na relikvijaru trna u Novigradu. Velika skupina radova, koji su vjerojatno domaći proizvod, označena je pečatom Z-pijetao-P. Datirani primjerci izrađeni su 1720–51. Od nedatiranih radova jedan je od najboljih u toj skupini križ franjevačke crkve u Cresu. Mnoštvo očuvanih djela s tim pečatom, često visoke kakvoće, upućuje na to da su to vjerojatno domaći radovi. Uz mnoga druga djela koja se pripisuju domaćim majstorima a sežu sve do Napoleonova doba, zanimljiv je filigranski nakit od zlata, kićene naušnice s biserjem, lančići i dr. Nekoliko veoma lijepih primjeraka istarskih filigrana očuvano je među votivima darovanim crkvi Sv. Eufemije u Rovinju.

Istaknuta zlatarska središta u S Hrvatskoj bili su Zagreb i Varaždin. Zlatar *Blaž* iz Zagreba radio je u posljednjoj četvrtini XIII. st. u Zadru. U XIV. st. poznata su imena trideset i dvojice zlatara koji su djelovali u Zagrebu. Nekima se od njih spominju i prezimena koja upućuju na njihovo hrv. podrijetlo (*Juraj Filentić*, *Andrija Gusičić* i *Antun Ščitarić*). Zlatari *Ivan Božov* i *Brumen* bili su izabrani u skupini hrv. gradskih zastupnika. *Ivan Božov* bio je sin zlatara *Stjepana Božova* u Zagrebu, a zlatar *Marketo* bio je sin zagrebačkoga zlatara *Konstancija*. Može se pretpostaviti da je znatan broj ostalih zagrebačkih zlatara, kojima su poznata samo imena, također bio domaćega, hrv. podrijetla. Zagrebački zlatar *Lukač*, poznat 1357–59, bio je iz Požege. S mnogo vjerojatnosti može se zagrebačkim zlatarima XIV. st. pripisati izradba gradskoga pečatnjaka 1383. i novoga, nešto preinačena 1397; zasigurno je rad nekoga od tih zlatara i pečatnjak zagrebačkoga arcidakona Petra (Budimpešta, Nemzeti muzej). Zlatara *Kozmu* gradska je općina posebno nagradila 1397. zbog njegovih zasluga. Moguće je da su i neka istaknutija u Zagrebu očuvana zlatarska djela iz XIV. st. rad kojega od zagrebačkih majstora, npr. plenarij s reljefom Bl. Dj. Marije, fragment raspela i kipić anđela (sve u katedrali). U XV. st. javlja se u Zagrebu nekoliko zlatara madž. i njem. podrijetla; u XVI. st. ponovno prevladava veći broj domaćih zlatara: *Stjepan Horvat*, *Matija Županić*, *Gašpar Skalić*, *P.* i *Matija Krupić* (oboje turopoljski plemići), *Nikola*